

katerim dobro služijo turške besede. Kljubu temu pa si je pridobil kot pisatelj stalno veljavno mesto v slovenski literaturi.

(Konec prihodnjič.)

Simon Rutar.

Klara Milič.

Povest J. S. Turgeneva.

To novo delo J. S. Turgeneva, katero smo že naznanili v 3. številki „Ljublj. Zvona“, izšlo je v janvarskem zvezku „Véstnika Evropy“. Prvotni napis mu je bil „Po smrti“, kar si moremo tudi tolmačiti, seznanivši se z vsebino te novele. Ali je prvotni napis premenil Turgenev sam, ali pa Stasuljevič, urednik Vestnikov, ni znano. Kakor vsi Turgeneviji spisi je tudi ta novela jako zanimivo pisana ter bogata lepih epizod. Glavni obseg jej je ta:

Vzpomladi l. 1878. je živel v Moskvi mlad človek dvajsetih let, Jakob Aratov; pri njem je bivala njegova teta, stara devica petdesetih let, Platonida Ivanovna. Nekoliko let prej se je preselil v Moskvo njegov oče, ne baš posebno bogat plemenitaš v T... i guberniji. Kupil je hišo v oddaljeni ulici v Moskvi ter se tam udomačil s svojim sinom Jakobom in s Platonido, katero so pa sploh v hiši imenovali Platošo. Mati Jakobova je umrla še jako mlada. Jakobov oče se je pečal mnogo z medicino in je vedno tičal v knjigah. Zanimal se je za kemijo, mineralogijo, entomologijo in botaniko ter zdravil svoje bolnike z zelišči in metalničnimi kroglicami; ker je sam za se živel, držali so ga sosedge za čarodejnika. Umrl je dve leti potem, ko se je bil preselil v Moskvo. Jakob Aratov je poslušal kolegije na fizikalično-matematični fakulteti, a kmalu je zavaljo slabega zdravja tudi to opustil ter se sam za se pečal z vedo. Jakob je bil duhovit, kakor njegov oče ter je podedoval vse njegove lastnosti. Zahajal ni v nobeno družbo, bal se je celo ljudij; občeval je le s svojo teto Platošo, katera je pa pri vsaki drugi besedi vzkliknila „Gospodi, pomози!“ Jakob se je pečal posebno s fotografiranjem, kar pa Platoši ni ugajalo, ker je bil slabega zdravja.

Ta mladi samotar se je seznanil z nekim Kupfrom, ki se je izdajal za arhitekta. Nikar ne mislite, da je bil Kupfer Nemec, čutil se je Rusa z dušo in telesom, nemški celo znal ni in zasmehoval je Nemce. Kupfer je bil lep, črnolas mož, male postave in velik čestilec ženskega spola, katerega se je tako izogibal Aratov. Jakobu je jako dopadala

dobrodušna odkritosrčnost Kupfrova. Kupfer je obiskoval koncerte in druge veselice; za taka poročila pa se je zanimal Jakob. Kupfer je večkrat zahajal k Jakobu; kajti Aratov je bil gostoljuben in je večkrat pogostil svojega znanca.

Tedaj pa je živela v Moskvi neka gruzinska kneginja, katera je bila velika prijateljica umetnosti. V njenem salonu so se shajali razni umetniki; imela je vedno družbo. Tudi Kupfer je zahajal v njeno hišo. O njej so govorili ljudje čudne stvari; pravili so, da je v vsacem mestu pustila toliko obdarovanih, kolikor upnikov. Živela je zdaj v tem, zdaj v onem mestu. Dolgo se je moral Kupfer truditi, da je vendar enkrat tudi Aratova spravil v to hišo. A Aratovu ta družba ni ugajala; kmalu jo je zapustil.

Šest nedelj pozneje je obiskal zopet Kupfer Jakoba Aratova ter ga povabil na neko veselico v dobrodne namene, kateri je bil tudi on soaranžer. Poudarjal je posebno, da bode sodelovala neka jako nadarjena gospica. „Saj si jo vendar videl pri kneginji,“ omeni Kupfer. Aratov se je nekako zganil. — „Kako jej je ime?“ vpraša ga Aratov. — „Klara!“ odgovori Kupfer. „Klara Milič bo pela pesen Glinkovo in neko pesen Čajkovskega in deklamovala bo pismo Tatjanino iz Puškinovega Evgena Onegina. Jutri bo ta koncert v Ostoženki ob poludveh popoldne. Ali hočeš vstopnico?“ — Aratov vzame vstopnico ter ukaže Platoši, ki je ravno stopila v njegovo sobo, da naj Kupfru izplača pet rubljev. Kupfer se je tedaj poslovil od Aratova; Aratov pa ga še vpraša: „Nima li črnih očí?“ — „Kakor oglje!“ odgovori mu Kupfer ter gre dalje. Platoši pa se je čudno dozdevalo vedenje Jakobovo; zato ga vpraša: „Jaša, kaj ti je? kaj ti nedostaje?“ Se ve da je bil zopet refrén teh besedij: „Gospodi, pomoz!“

Drugi dan pa je šel Aratov h koncertu. Turgenev nam tu jako klasično opisuje posamezne sodelovalce na tem koncertu in njih vseh. Glavna sodelovalka je bila Klara Milič. Ko je ona nastopila, pozdravilo jo je z velikim navdušenjem občinstvo. Klara je bila krasno črnooko dekle devetnajstih let. Nje obraz je izraževal nekako melanholijo. Aratov se je spomnil, da jo je videl tisti večer pri gruzinski kneginji. Ko je pela Glinkovo: „Tolko uznal ja tebe“, gledala je na Aratova. In tudi Aratov je zrl na njo, in zdelo se mu je, da so njene oči vedno nanj obrnene. Ko je konečno deklamovala Tatjanino pismo iz Evgena Onegina ter svojo nalogo izvrstno izvršila, ploskali so jej od vseh strani, le Aratov je stal miren in tih na svojem prostoru. Kupfer ga tedaj

povpraša, kako mu je dopadlo petje Klarino. Aratov pa mu odgovori: „Lep glas ima sicer, a nima vaje.“ — Po koncertu ga je hotel Kupfer Klari predstaviti, v kar pa ni privolil Aratov. Šel je nemiren domov; čudno se mu je dozdevalo vedenje Klarino proti njemu; mislil si je, da ga je morebiti Klara začela ljubiti, a v svoji fantaziji si je slikal drugače tisto dekle, katera bodi njegova bodoča soproga. In vendar se ni mogel iznebiti misli na Klaro Milič. Nekaj časa prej je bral Walter Skottov roman „Sen Ronanskija vodi“. Junakinja v tem romanu se imenuje Klara Mobray. Tej osobi je posvetil neki ruski pesnik pesen, katera se končava:

„Nesčasnaja Klara! Bezumnaja Klara!

Nesčasnaja Klara Mobray!“

(Nesrečna Klara! Brezumna Klara!

Nesrečna Klara Mobray!)

Aratov je znal te verze na pamet in nehoté so mu blodili zdaj po glavi. Nesčasnaja Klara! Bezumnaja Klara! Teta Platoša pa je opazila njegov nemir, zato mu pravi: „Tam na veselici si gotovo srečal damo z dolgim repom („hvastovozko“, tako je Platoša vedno govorila o damah, katere so se nosile po novi modi.) — Bila je lepega obraza, sukala se je okoli tebe (Platoša je vse to v dejanji predstavljala) — delala je z očmi take kroge (Platoša je v tem trenutku delala kroge v zraku). — Ti nisi tega navajen, dopála ti je. Pa to vse ni nič! Jaša, le pij zvečer čašo čaja in dobro bo! Gospodi, pomози!“

Jakob pa jo je slušal in spal je trdno spanje.

Drugi dan je dobil list sledečega obsega: „Ako uganete, kdo Vam je pisal, in ako Vam to ni nadležno, pridite jutri proti peti uri na Tverskij bulevard in pričakujte me. Mudili se ne bodete dolgo. Jako važno je. Le pridite!“ — List ni bil podpisan; Aratov pa je vendar le vedel, kdo mu je pisal. Sklenil je, da ostane doma ter ne gre nikamor. Drugi dan pa vendar ni mogel ostati doma. Neka čudna moč ga je gnala iz hiše. Šel je na Tverskij bulevard in ni dolgo čakal. Kmalu je prišla Klara. Njen obraz je zakrivala tančica, tako da ga Aratov ni mogel videti. — „Hvala lepa, da ste prišli!“ — nagovori ga ona. „Morebiti me bodele obsodili. Moje vedenje je v istini čudno. . . Ko bi Vi vedeli! Toliko sem Vam hotela povedati! In kako naj vendar to storim!“ — Upognila sta na drugo pot, ki je bila bolj zapuščena. „Prišel sem,“ odgovori jej Aratov, „da pozvem, zakaj ste me sem privabili, mene, Vam po polnem neznanega moža, kateri je le po Vašem obnašanju na zadnjem koncertu mogel ugeniti, kdo mu je pisal. Slušati Vas hočem,

povejte mi, s čim Vam morem služiti! Čudim se pa vsakako, ko vender sam záse živim. — —“ Zdajci pa je ona obrnila oči vánj; v njenih očeh so zasijale svetle solze, obraz njen pa je izražal tajno žalost. — „Ah, zakaj ste Vi taki, zakaj!“ vzdihne ona. „Vi me niste razumeli, Vi niste pomislili, kako težko sem se odločila Vam pisati! . . Jaz nespametna! O Bog, kako sem jaz pač nespametna! Kako neumna sem jaz in tudi Vi! Fúj!“ — In ona se je začela ironično smejati ter je odšla. On je šel tudi domov; jezil se je pa, da se je tako osmešil. Vsakdor pa si lahko misli, kako se je pri tem rendezvouz obnašal Aratov, ki ni nikamor zahajal. Platoša pa je mrmrala sama záse: „Začel je, njemu je še le petindvajset let, tako, tako kmalu!“ —

Prihodnji dan je bil ves pobit in za nobeno delo sposoben. Upal je, da mu bode Klara še jedenkrat pisala, a varal se je. Sklenil je tedaj, da pozabi po polnem nje, kar je tudi storil. Baval se je zopet z raznovrstnimi predmeti ter poprijel se tudi slikarstva. Tri mesece po tem večeru mu je prišla stara številka „Moskavskih Vedomostij“ v roke. Tu je čital, da se je igralka Klara Milič zavoljo nesrečne ljubezni otrovala. V začetku ta vest ni vplivala na njegov dušni stan, pozneje pa so se mu oči napolnile s solzami. Ta vest se mu ni zdela verjetna. Napotil se je h Kupfru, da pozve podrobnosti iz Klarinega življenja. Ta mu pove, da se je pisala za Katarino Milovidov. Njena mati in njena sestra živita še v Kazanu. Zavolj družbinskih razmer je pobegnila iz očetove hiše, pridružila se igralcem ter tako prišla v Moskvo. Zadnje dni svojega bivanja v Moskvi je bila jako otožna. Šla je potem v Kazan. —

Drugi dan se ni mogel Aratov znebiti misli na Klaro, vender je bil še precej miren. Po noči pa se mu je v sanjah prikazala Klara ter mu rekla: „Ako hočeš zvedeti, kdo sem, pojdi tjà!“ Aratov ni mogel več zaspati, sklenil je za trdno, da se pelje v Kazan. Ko je drugi dan svoj sklep razodel Platoši, odgovarjala mu je to potovanje, a on se ni dal pregovoriti.

Ko je prišel v Kazan, šel je takoj k materi Klarini. Ta mu odgovori, naj se obrne na Klarino sestro Ano. Ta mu je povedala mnogo iz Klarinega življenja. Ko se je zasukala govorica na Klarino smrt, reče mu Ana: „Katrice, da se je iz nesrečne ljubezni otrovala? A jaz nič ne vem o tem. Drugi so bili pač v njo zaljubljeni, ona pa v nobenega!“ Pokazala mu je tudi Klarino sliko in njen dnevnik. Na nekem listu dnevnikovem pa je bilo zapisano: „Moskva. — Vtvorek — junija. Pela in deklamovala sem na neki veselici. Denašnji dan je zá-

me pomenljiv. On naj določi mojo usodo. (Ta stavek je bil podčrtan.) Videla sem ga zopet. Ne, ne, ne! Jaz moram zopet nazaj . . . !

Prosil jo je, da mu naj posodi njeno sliko in ta dnevnik. „Ali ste mojo sestro ljubili?“ povpraša ga ona. „Da, ljubil sem jo in jo še ljubim,“ odgovori jej. Ona mu podari sliko in mu posodi dnevnik. Iz dnevnika pa je izrezal list, na katerem so stale one besede zapisane ter jej dnevnik dal zopet nazaj. — Ko je prišel zopet v Moskvo, mislil je vedno na Klaro. Slikal je Klarino podobo ter bil prepričan, da je on njeno smrt zakrivil. Po noči ni mogel zaspati. Dozdevalo se mu je, da sliši Klarin glas. „Si li ti?“ šepetal je. Prižgal je luč in gledal po sobi. Ničesar ni mogel zapaziti. Ugasnil je zopet luč. Zdelo se mu je zopet, da nekdo na lahko stopa po sobi. „Jaz sem, jaz!“ šepeta nekdo. On napravi zopet luč, a ne zapazi ničesar. Uleže se zopet k počitku; ko se skloni na postelji, zapazi pred seboj Platošo. V spanji je kričal: „Pomagajte, pomagajte!“ in teta je prišla pogledat, kaj se mu je zgodilo. Zaspal je potem in v jutro, ko se je probudil, čutil se je zdravega. Napotil se je h Kupfru, da še kaj pozve iz Klarinega življenja. Kupfer mu pove, da je Klara še ves akt igrala, ko se je že bila otrovala. — Po noči pa je imel zopet čudne sanje. Bil je bogat posestnik. Njegov oskrbnik mu je razkazoval posestvo ter ga pripeljal k jezeru, ki je ležalo na njegovi zemlji. On stopi v zlat čoln ter se vozi po jezeru. Na dnu zapazi neko bitje, ki je v svojih krempljih držalo majhno steklenico, katera je bila napolnjena z neko tekočino. „Ne vznemirujte se,“ zakliče mu oskrbnik. „Nič ni! To je smrt!“ Najedenkrat nastane hud vihar in prikaže se mu Klara. S steklenico se je približala svojim ustnicam; občinstvo jej ploska; on pa začuje besede: „Ti si mislil, da bo iz vsega tega komedija! Ne, ne, tragedija je, tragedija!“ On se prebudi ter se ves trese. „Klara, si li ti?“ zašepeta on. — „Da, jaz sem!“ začuje on. — „Tedaj te moram videti!“ odgovori on in zapusti posteljo. Ustavi se sredi sobe ter govori tako: „Si li ti tukaj, Klara; ako me vidiš in slišiš, prikaži se mi! Ako je ta moč, katera tako vpliva na me, tvoja, prikaži se mi! Ako veš, kako žalujem, da te nisem razumel, prikaži se mi! Ako je ta glas, katerega sem čul, tvoj glas, — ako je čut, kateri me je premagal, ljubezen, prikaži se mi! Ako si sedaj prepričana, da te ljubim jaz, kateri do zdaj nisem nobene žene ljubil; ako si preverjena, da te zdaj po tvoji smrti neizmerno ljubim; ako nečeš, da obupam, prikaži se mi, Klara!“ Ko se obrne, zagleda na počivalniku podobo Klarino. Ona pa je gledala na stran. On poklekne pred njo ter jo prosi, naj ga vsaj pogleda. Klara

pa se ozre nanj; oči so jej zaplamtele, lice se jej je zarudelo in nasmehljala se mu je tako prijazno. „Zdaj sem rešen!“ vzklikne on. „Zmagala si ti! Vzemi me s seboj! Ti si moja, jaz sem Tvoj!“ Približa se jej, poljubi jo, neizmerno je srečen. Krik se začuje po sobi. Platoša prihiti v sobo; Aratov je bil nezavesten. „Jaša! Jašenka! Jašenjonoček!“ jadikuje Platoša ter ga po dolgem trudu vzdrami iz nezvesti.

Prihodnji dan je ostal v postelji. Teta Platoša je bila v veliki skrbi zavoljo njega, za tega delj pošlje po zdravnika Paramona Paramonoviča. Ta je spoznal, da ima Aratov srčno napako in da ga trese mrzlica. Zapisal je nekaj zdravil ter potem odšel. Ko ga je Platoša vprašala, je li bolezen nevarna, pokazati jej je hotel vso svojo učnost ter jej odgovoril, da se zdaj še ne da povedati. Jakob je zagotavljal teto, da je srečen in zadovoljen in nikakor ni hotel dopustiti, da bi Platoša ostala pri njem čez noč. Teta ga je zapustila ter zadremala v svojem naslonjači, ko jo vzdrami strašen krik iz spanja. Prihiti k Aratovu, kateri je nezavesten ležal. Lotila se ga je huda mrzlica; čez nekaj dnij je umrl. Pred svojo smrtjo je še prišel k zavesti. „Teta“, rekel je svoji teti, „zakaj se jokaš, ker moram umreti? Ali ne veš, da je ljubezen silnejša od smrti? O, smrt, kje je tvoje želo! Nikar se ne jokaj! Veséli se, kakor se jaz veselim!“

In zopet so se nasmehljale njegove ustnice, na njegovem lici je zasijal izraz sreče in zadovoljnosti. Platoše se je polastila neizmerna žalost; — njen ljubljani Jaša pa se je za večno združil s svojo Klaro! — —

To je bistvena vsebina tega najnovejšega umotvora slavnega Turgeneva. Kakor se čuje, piše zdaj Turgenev nov roman katerega hoče še v teku tega leta objaviti. Bog daj, da bi nas v kratkem razveselil z novim plodom svoje muze!

Aleksander Hudovernik.

Slovenski glasnik.

Slovenske novine l. 1883. V Slovencih izhajajo letos te novine:

1. *Novice* gospodarske, obrtniške in narodne. XLI. leto, v Ljubljani, po jeden pot na teden na celi poli v 4^{ki}. Odgovorni urednik Alojzij Majer, glavni urednik dr. Jos. Poklukar. Tiskarna: J. Blaznikovi dediči.

2. *Zgodnja Danica*. XXXVI. leto, v Ljubljani, tednik, na celi poli v 4^{ki}. Urednik L. Jeran. — Tiskarna: J. Blaznikovi dediči.